

*В.М. Жук, академік НААН, доктор економічних наук, професор
Ю.О. Лупенко, академік НААН, доктор економічних наук, професор*

КНИГА ПРО УКРАЇНУ З Л. КУЧМОЮ І «БЕЗ»?

Зневіра народу до влади – найтяжча хвороба сучасної України. Основа цієї зневіри не у психотипі наших людей, як нам хочуть пояснити. Вона полягає у невдалому управлінні, невдалій політиці, в непослідовності реформ.

Усі політичні еліти, що приходили до влади в Україні, обіцяли реформи – покращення життя, але не завжди це мало підтвердження у реальному соціально-економічному зростанні. У більшості випадків статистика та справжнє життя простих українців свідчили про занепад, а відтак і про посилення зневіри. Сьогодні зневіра посилюється намаганням чиновників отримувати високі зарплати і премії без будь-якої прив'язки до результатів їхньої роботи. Намагання виправдовувати кризовий стан бездіяльністю попередніх влад, відсутністю або пагубністю попередніх реформ або нездатністю національної еліти їх провести без залучення іноземних фахів-

ців. Вчені, політики, соціологи, журналісти все більше вказують на зростання недовіри не тільки до влади, а й до реформ, що особливо погано. Влада України заохочує новий вид популізму – реформаторський. Цей популізм украй небезпечний для нашої держави та її перспектив, оскільки може завести зневіру народу у «порочне коло» занепаду нації.

Однак не всі сьогодні погоджуються з невідворотністю таких тенденцій. Прикладом цього є книга академіка Павла Івановича Гайдуцького «Я завжди з Україною! Л. Кучма», яка нещодавно побачила світ¹. Зазначене науково-публіцистичне видання саме про те, як вийти з «порочного кола» занепаду нації.

Ця книга про те, що Україна має глобальну перспективу, бо у нашого народу, його еліти був і є «державницький стержень», був і залишається потенціал для успішних реформ.

У монографії на прикладі діяльності Президента України 1994–2005 рр. Леоніда Даниловича Кучми глибоко аналізуються політичні витоки реформ, здійснених в Україні наприкінці минулого – початку нинішнього тисячоліття.

Акцент на періоді президентства Л.Д. Кучми скоріше за все зумовлений тим, що іншого результативного періоду реформ в Україні немає. Позитивний досвід стосується багатьох сфер функціонування держави від зовнішньої політики, збереження єдності і миру всередині країни до забезпечення розвитку економіки та соціального благополуччя. Досвід цього періоду дуже цінний у подоланні кризи, розбудові сучасної Української Держави.

Книга складається з п'яти частин та 17 розділів, вона про цілісність і комплексність реформаторської політики, про розуміння взаємозалежності і синергетичної взаємодії реформ політичних, соціальних і економічних інститутів. Книга про масштабну роботу всіх гілок влади, націлених на усвідомлення місії України в глобальному світі, стратегічне бачення національної ідеї та етапів їх реалізації.

¹ Гайдуцький П.І. Я завжди з Україною! Л. Кучма / П.І. Гайдуцький. – К.: ДКС Центр, 2018. – 608 с.

Автором на підставі результатів глибокого аналізу історичних, політичних та економічних процесів висвітлюється формування нової політичної еліти країни, становлення політичних інститутів молодій Українській державі, витоки, цілі й наслідки політичних та економічних реформ, зовнішні і внутрішні умови та можливості розвитку України з 1990 р. до сьогодні.

У ній аналізується процеси модернізації політичної системи та удосконалення системи влади, утвердження України у геополітичному світі, здійснення ключових економічних реформ, внутрідержавних політичних перипетій та ін. Ці процеси розглядаються через призму державницької діяльності Л.Д. Кучми на різних посадах, у тому числі до і після виконання ним президентських повноважень. Сконцентровані в книзі результати цієї діяльності вражають своєю масштабністю (біля 400 президентських указів, майже 100 секторальних реформ) та результативністю. Серед цих результатів Конституція суверенної України, політична та адміністративна реформи, грошова реформа, приватизація, реформа податкової системи, земельна реформа, реформи в промисловості, енергетиці, сільському господарстві та ін.

Зокрема стосовно аграрної реформи книга пояснює базовість власності, ринку, різноманіття форм господарювання, політики податкового регулювання, державної підтримки в ефективності аграрної реформи. Автор розкриває синергетичну взаємодію цілого комплексу реформ (земельної, запровадження спеціальних режимів оподаткування, кредитування, бюджетної підтримки, впровадження ринкових форм господарювання та ін.), що привели Україну від імпортера зерна до світового лідера його експорту.

З іншого боку, книга пояснює провали аграрної реформи та реформи сільських територій. Подальша політизація земельної реформи, застій і безконтрольність розвитку земельних відносин, засилля агрохолдингів, корумпованість бюджетної та податкової підтримки призвели до олігархізації галузі, монокультури та занепаду сільських територій.

Такий підхід сповідується в усіх розділах книги. Причому автор показує найстрашніше явище для будь-яких реформ – політичну і бюрократичну імітацію реформ. У цьому контексті книга є специфічним індикатором псевдореформ, цинізму, популізму і бездіяльності чиновників, засудження їх «пересиджувальної» поведінки, байдужості.

Коли читаєш книгу, з'являється відчуття, що вона є своєрідним прикладним (для України) продовженням світового бестселеру Дарона Аджемоглу та Джеймса Робінсона «Чому нації занепадають? Походження влади, багатства і бідності», яку рекомендують прочитати усім чиновникам. Книга вказує на те, як потрібно і як не потрібно діяти владі, як не бути байдужим і як не впадати у зневіру.

Водночас з прочитанням книги відновлюється впевненість, що ми здатні, ми зможемо і зараз провести потрібні для України реформи. При цьому стає ще більш зрозумілою вирішальна роль у цих процесах очільників держави, їх рішучості та послідовності, впевненості у правильності своїх дій, позитивних наслідках реформ.

Ця книга – своєрідний заклик до еліти нації – політиків, державних службовців, науковців. Заклик до їх пожертви заради України, заклик до того, аби нація оцінила державницькі жертви своєї еліти, її підтримки. Заклик до подолання зневіри і до впевненості у майбутньому. Змогли раніше – зможемо і тепер.

Переконані, що книга П.І. Гайдуцького «Я завжди з Україною! Л. Кучма» стане у нагоді усім категоріям потенційних читачів – від політиків і вчених до пересічних громадян, яким небайдужа доля нашої держави. Автору вдалося найголовніше – написати книгу не про минуле, а про майбутнє України!